УДК 371.214.116

Ігор Савенко, *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*

ОСОБЛИВОСТІ ЧАСОВОГО ДОЗУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “ОСНОВИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ”

У статті досліджується проблема дидактичного обґрунтування часу необхідного для засвоєння навчального матеріалу інтегрованого курсу “Основи графічного дизайну” у відповідністю з моделлю підготовки фахівця, що відповідатиме сучасним тенденціям розвитку суспільства та умовам профільного навчання старшокласників.

Ключові слова: *дидактична одиниця, діагностичність, дозування навчального матеріалу, інструментальність, реалістичність, навчальна дисципліна “Основи графічного дизайну”, таксономічний підхід.*

В статье исследуется проблема дидактичного обоснования времени необходимого для усвоения учебного материала интегрированного курса “Основы графического дизайна” в соответствием с моделью подготовки специалиста, который будет отвечать современным тенденциям развития общества и условиям профильной учебы старшеклассников.

Ключевые слова: *дидактичная единица, диагностичность, дозирование учебного материала, инструментальность, реалистичность, учебная дисциплина “Основы графического дизайна”, таксономический подход.*

The problem of didactic time study is required for learning integrated course “Fundamentals of graphic design” in conformity with the model of training, which corresponds to modern trends of social development and conditions for secondary school teaching profile.

Key words: *didactic unit, diagnostics, dosage of educational material, instrumentation, reality, educational discipline “Fundamentals of graphic design” taxonomic approach.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, високий розвиток техніки і виробництва зумовлюють зміни в стратегії розвитку сучасної шкільної освіти, які мають ґрунтуватися на формуванні естетичної культури підростаючого покоління, ознайомленні учнів з популярними професіями, формуванні професійних компетентностей старшокласників. У зв’язку з цим серед завдань, які постають перед профільним навчанням, є впровадження в практику загальної середньої освіти основ дизайну, що забезпечить, окрім засвоєння знань, ще й навчання самостійному мисленню, виховання потреби у постійному поповненні своїх знань і формування здатності до різних видів художньо-трудової діяльності.

Актуальним у цьому контексті є визначення часу необхідного на засвоєння навчального матеріалу дисципліни “Основи графічного дизайну” учнями старших класів загальноосвітніх навчальних закладів в найсучаснішому і найкращому систематизованому вигляді наукового знання про дизайн, доступність з точки зору можливостей його засвоєння, а також цілеспрямованість на подальшу професійну діяльність майбутнього дизайнера-графіка, що сприятиме реалізації триєдиного процесу творення особистості: засвоєння соціального досвіду, виховання та розвиток.

Окрім того вченими визначено, що на переломі століть загострилися такі проблеми, як економічна, екологічна, енергетична, інформаційна для розв’язання яких людству вже недостатньо накопичених знань, диференційованих за багаточисельними розділами класичних наук. Це спричиняє до тенденції інтеграції та міждисциплінарних досліджень, які передбачають наявність фундаментальних знань, що дозволяє на високому рівні підготувати учня до практичної діяльності, навчити його розумінню сучасних проблем, сприяє формуванню вміння адаптовувати знання до нових умов та оволодівати новими знаннями на базі сформованої цілісної системи знань.

Упровадження інтегративних курсів, яке стає все більш інтенсивним в останні роки, вимагає ґрунтовного дослідження. Це пояснюється перш за все виникненням закономірного протиріччя: обсяг навчального навантаження не може бути надмірним, і разом з тим зростає потік навчальної інформації, необхідної для засвоєння. Тому виникає потреба в дидактичному обґрунтуванні часу необхідного для засвоєння матеріалу

© І. Савенко, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

навчальних курсів що створюються на основі інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням часового дозування навчального матеріалу присвячені праці багатьох науковців, зокрема: С.Ф. Артюх, В.В. Баликова, В.Б. Беспалько, Б.С. Блум, О.Є. Коваленко, О.К. Бєлова, Г.В. Ізюмська.

Науковці визначають, що основним фактором, який визначає час необхідний для вивчення як дисципліни в цілому, так і окремих її інформаційних елементів чи дидактичних одиниць, є поставлені цілі навчання. До них відносяться діагностичність, реалістичність, інструментальність та адекватність.

Метою нашого дослідження є дидактичне обґрунтування навчального часу необхідного для засвоєння знань та вмінь учнями старших класів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі профільного вивчення інтегрованого курсу за вибором "Основи графічного дизайну".

Виклад основного дослідження. Проведені науковцями дослідження свідчать проте, що у засвоєнні навчального матеріалу основним фактором, який визначає час необхідний для вивчення як дисципліни в цілому, так і окремих її інформаційних елементів чи дидактичних одиниць, є поставлені цілі навчання. Сучасна педагогіка висуває певні вимоги до цілей навчання. До них відносяться діагностичність, реалістичність, інструментальність та адекватність. Цілком певний однозначний опис цілей навчання, способів їхнього виявлення, вимірів та оцінки називають діагностичністю. А вибір необхідного рівня засвоєння навчального матеріалу, що співвідноситься з моделлю фахівця, можна вважати діагностичним завданням цілей навчання. На підставі запропонованого американським вченим Б. Блумом таксономічного підходу сучасна дидактика оперує системою аналізу результатів дій учнів, побудованою В. Беспальком [5], яка передбачає чотири рівні засвоєння навчального матеріалу, що визначають етапи та форми розумової діяльності учнів і характеризують критерії їхнього навчання. Кожний з рівнів засвоєння навчального матеріалу відповідно пов'язаний з етапами сприйняття та засвоєння задач, що їх виконують учні, опановуючи даний рівень. Перший рівень, пов'язаний з розпізнанням властивостей, процесів і конструкцій галузі діяльності, характеризується репродуктивною діяльністю. Другий рівень передбачає самостійне відтворення в пам'яті та застосування інформації про раніше засвоєну орієнтовну основу виконання типових дій і характеризується виконанням репродуктивних дій, тобто складає алгоритмічну діяльність по пам'яті. На третьому рівні здійснюється продуктивна діяльність, що виконується на об'єктах, подібних раніше вивченим, у процесі якої учні отримують суб'єктивно нову інформацію під час самостійної трансформації вже відомої основи дій. Четвертий рівень – це продумана дія, що виконується шляхом самостійного конструювання обґрунтованої орієнтовної основи. У методичній підготовці даний рівень реалізується лише частково і являє собою здатність створювати дидактичні проекти навчання фахівців нових спеціальностей [5].

Опис мети у формі переліку дій, що відповідають кожному з рівнів засвоєння навчального матеріалу дає можливість більш чітко визначити мету засвоєння знань на певному рівні шляхом конкретизації її у вигляді еталонів діяльності, які включають характеристику зовнішніх умов, очікувані результати та критерії оцінки дії. Такий підхід дозволяє уявити сумісну діяльність вчителеві та учню, зробити явними і чіткими її завдання, що своєю чергою зніме напруження в процесі навчання, сформує мотиви та підвищить його ефективність. Таке уявлення мети дозволить визначити шляхи її досягнення і допоможе уявити кінцевий результат. Головні (провідні) для всього періоду діяльності цілі називають стратегічними. Етапами у досягненні стратегічних цілей є підпорядковані їм тактичні цілі. Ті цілі, що описують бажаний результат на поточний момент, називають оперативними. Вони мають бути підпорядковані тактичним цілям [2].

Діагностичність мети навчально-трудової діяльності характеризується ефектом від її досягнення. Такий ефект створюється завдяки визначенню якісних та кількісних характеристик, що дають можливість подати продукт діяльності у вигляді зовнішніх ознак, які можна розпізнати.

Варто зазначити, що О. Бєловою та іншими [6] була запропонована методика діагностування рівнів сформованості знань, яка передбачає три найбільш розповсюджені рівні засвоєння, що характеризуються такими критеріями:

I рівень – ознайомчо-орієнтовний рівень (ОО) – на цьому рівні школярі мають орієнтовні уявлення щодо понять, які вивчаються, здатні повторювати формулювання визначень, законів, уміють виконувати типові завдання;

II рівень – понятійно-аналітичний рівень (ПА) – при формуванні знань на цьому рівні школярі мають чітке уявлення та поняття про об'єкт, що вивчається, здатні здійснювати смислове виділення, пояснення, проводити аналіз,

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

перенесення раніше засвоєних знань до нових ситуацій;

III рівень – продуктивно-синтетичний рівень (ПС) – школярі мають глибоке поняття про об'єкт, що вивчається, здатні здійснювати синтез, генерувати нові уявлення, переносити раніш засвоєні знання у нетипові, нестандартні ситуації.

На нашу думку, основна мета певної теми, заняття досягатиметься через розкриття цілей окремих його інформаційних елементів, дидактичних одиниць з визначенням рівня їхнього засвоєння.

Шляхом аналізу навчально-методичної літератури були визначені дидактичні одиниці в кожній темі, а також час, потрібний для засвоєння кожної з них у відповідності до стратегічної мети дисципліни.

Складність сприйняття та засвоєння дидактичної одиниці інформації визначається ступенем її новизни та рівнем абстракції. Тобто чим вищим є її ступінь новизни та рівень абстракції у вивченні, тим складніше її сприйняти та засвоїти. Таку особливість необхідно враховувати і при визначенні часу, необхідного для засвоєння відібраної кількості дидактичних одиниць (ДО) змісту навчальної дисципліни. До того ж, значущість ДО для формування необхідних професійних знань та умінь учня й опанування ним наступним навчальним матеріалом визначають необхідний рівень сформованості знань з ДО. Для розрахунку часу нами була використана методика, розроблена С. Артюхом, О. Коваленко, О. Бєловою, Г. Ізюмською, В. Баликовою [1]. У відповідності до вказаної методики використаємо коефіцієнт рівня знань ($К_з$), що враховує рівень сформованості знань дидактичної одиниці.

Залежно від рівня новизни розрізняють дидактичні одиниці: відомі; частково відомі; невідомі. При цьому якщо зміст ДО розглядався раніше (в іншій ДО чи опорній дисципліні), то таку дидактичну одиницю вважають відомою. Частково відомою називають таку ДО, відомості про яку раніше формувались, а в даному випадку вони поглиблюються чи переносяться в нову ситуацію. А дидактичні одиниці, що зустрічаються та розглядаються вперше, вважаються новими. Залежно від ступеня новизни, час, який необхідний для засвоєння ДО, планують неоднаково. З метою кореляції вводять розрахунковий коефіцієнт новизни ($К_н$), значення якого приймають: для відомих ДО – $К_н$= 0,25; для частково відомих ДО – $К_н$ = 0,5; для невідомих ДО – $К_н$ = 1.

Спосіб подання змісту навчального матеріалу, включення до його опису символів (математичних і технічних), використанням логічного апарату різного рівня визначає рівень абстракції ДО.

Виділяють 4 рівні абстракції, які відповідають 4-м рівням сформованості навчальних дій, необхідних для сприймання навчального матеріалу на цих рівнях.

Перший рівень абстракції – передбачає подачу навчального матеріалу у вигляді словесного, текстового опису чи образного подання (ілюстрації, макети) – феноменологічний. Засвоєння матеріалу на цьому рівні відбувається шляхом чуттєвого сприймання та при мінімальному рівні узагальнення.

Другий рівень абстракції – передбачає подання змісту навчання завдяки якісному та напівкількісному опису, поясненню, введенню термінів і прийомів узагальнення, аналізу та класифікації – аналітико-синтетичний. Засвоєння навчального матеріалу при цьому потребує сформованості в учнів прийомів пояснення, аналізу й синтезу, узагальнення та класифікації.

Третій рівень абстракції – передбачає подачу змісту навчального матеріалу у вигляді опису, моделей з використанням математичного апарату й математичної обробки процесу та результату пояснення і доведення, методів практичного подання змісту (використання логічних операцій, спеціальної термінології, можливий прогноз процесів та об'єктів) – прогностичний. Доступність навчального матеріалу для засвоєння, який викладається на третьому рівні абстракції, можлива лише за умови сформованості дій, що включають розвинений логічний, математичний, дидактичний апарат і вільне володіння науковою термінологією.

Четвертий рівень – передбачає використання високого ступеня узагальнення, абстрактних моделей, системи знаків (аксіом) – аксіоматичний. На цьому рівні, окрім умінь, необхідних для сприйняття навчального матеріалу, що викладається на третьому рівні абстракції, необхідне глибоке проникнення в сутність явищ, опанування методологією науки, розвинена наукова мова, навички використання логічних операцій, операцій доведення (аксіоматики) при поданні навчального матеріалу у формі математичних і дидактичних символів тощо.

Засвоєння навчального матеріалу, що подається на різних рівнях абстракції, потребує різної кількості часу. З метою кореляції цієї обставини вводять розрахунковий коефіцієнт абстракції ($К_а$), значення якого приймають: для першого рівня абстракції – 1, для другого рівня абстракції – 2, для третього рівня абстракції – 3,

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

для четвертого рівня абстракції – 4. Необхідно зауважити, що рівень абстракції навчального матеріалу часто є найголовнішим чинником при проектуванні змісту навчання, адже якщо в учнів несформовані навчальні дії, котрі дають їм можливість сприймати навчальний матеріал на нижчому рівні, збільшення часу на вивчення дидактичних одиниць змісту більш високих рівнів абстракції позбавлене сенсу.

Зрештою, введення розрахункового коефіцієнта рівня знань (K_p), дозволить співвідносити врахування необхідного рівня сформованості знання дидактичних одиниць змісту навчання. Значення коефіцієнта рівня знань (K_p) приймають: для ознайомчо-орієнтованого рівня дорівнює – 1; для понятійно-аналітичного – 2; для продуктивно-синтетичного – 3.

Необхідний час, для засвоєння дидактичної одиниці, можна розрахувати за формулою:

$$T = T_{min} (K_н * K_a * K_з), \quad (1)$$

де T_{min} – мінімальний час, який є необхідним для засвоєння однієї дидактичної одиниці.

Визначення T_{min} проводилося шляхом хронометражного дослідження.

При проведенні хронометражу засвоєння певних ДО курсу "Основи графічного дизайну" в групі учнів, що навчаються за профілем "Основи дизайну", було встановлено, що мінімальний час, витрачений на засвоєння однієї дидактичної одиниці теми "Основи композиції", коливається в межах від 4,3 до 5 хвилин. Тому, середнє значення T_{min} приймаємо 4,5 хвилини.

Час, необхідний для засвоєння всіх ДО розраховуємо за формулою:

$$\overset{m}{\underset{i=1}{T}} = \sum T_{\min} \cdot \left(K_H \cdot K_a \cdot K_З\right) \quad (2)$$

де – I – номер ДО; m – загальна кількість ДО в темі; $K_н$ – коефіцієнт новизни ДО; K_a – коефіцієнт абстракції при викладанні ДО; $K_з$ – коефіцієнт рівня засвоєння ДО.

Обрахований таким чином час, необхідний для вивчення тем, є орієнтовним, але такий обрахунок дає можливість розв'язати наступні задачі:

- здійснити порівняння отриманих при розрахунках значеннях необхідного навчального часу з нормативними, зазначеними у керівних документах, і в разі їхньої розбіжності, передбачити організацію навчального процесу таким чином, щоб можна було знайти вихід з такого стану (використовувати міжпредметні зв'язки, розробляти додаткові методичні матеріали, систему завдань для самостійної роботи та інше з метою зменшення кількості ДО, що вивчаються на заняттях);

- розподілити з урахуванням трудомісткості засвоєння учнями дидактичних одиниць зміст між окремими заняттями.

Здійснений розрахунок часу на вивчення кожної дидактичної одиниці дозволив визначити загальну кількість часу, необхідну для опанування курсу "Основи графічного дизайну" яка наведена в таблиці 1.

Таблиця 1.

Загальна кількість часу, необхідного для опанування курсу "Основи графічного дизайну"

№ з/п	Назва теми	Час/хв.
1	Вступне заняття	90
2	Історія розвитку графічного дизайну.	450
3	Основи композиції.	900
4	Основи кольорографічного відображення інформації.	900
5	Знакові системи у графічному дизайні.	720
6	Візуальні комунікації і поняття фірмового стилю.	720
7	Графічний дизайн і реклама.	450
8	Графічний дизайн і упаковка.	450
9	Основи виробничої графіки.	720
10	Графічний дизайн та сучасні комп'ютерні технології.	720
Всього		**6120**

Висновки. Таким чином, нами було здійснено дозування часу необхідного для засвоєння навчальних матеріалів інтегрованого курсу за вибором "Основи графічного дизайну" і встановлено, що на вивчення зазначеної дисципліни необхідно 136 години, що становить навантаження 2 години на тиждень упродовж двох навчальних років.

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

1. Артюх С.Ф. Структурирование учебного материала инженерных дисциплин / С.Ф. Артюх. – М.: МАДИ (ГТУ), 2002. – 30 с.

2. Артюх С.Ф. Педагогические аспекты преподавания инженерных дисциплин: [пособие для преподавателей] / С.Ф. Артюх, В.В. Баликова, Е.Э. Коваленко. – Х.: УИПА, 2001. – 210 с.

3. Атутов П.Р. Связь трудового обучения с основами наук: [кн. для учителя] / П.Р. Атутов, М.И. Бабкин, Ю.К. Васильев. – М.: Просвещение, 1983. – 128 с.

4. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. / Ю.К. Бабанский. – М.: Просвещение, 1982. – 192 с.

5. Беспалько В.П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов: учеб.-метод. пособие для преподавателей / [В.П. Беспалько, Ю.Т. Татур] – М.: Высш. шк., 1989. – 114 с.

6. Белова Е.К. Методика профессионального обучения. // Практикум по дидактическому проектированию. Ч.1 / Е.К. Белова. – Х.: УИПА, 2000. – 36 с.

7. Брунер Дж. Психология познания: за пределами непосредственной информации / Брунер Дж; пер. с англ. К.И. Бабицкого. – М.: Прогресс, 1997. – 412 с.

8. Secondary education in Europe: problems and prospects. CE publishing. Strasbourg, 1997.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010

УДК 378.22:792.8.024.2:[39]

Тетяна Саєнко, *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва, докторант кафедри соціальної і корекційної педагогіки, майстер народної творчості Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ СТВОРЕННЮ СЦЕНІЧНИХ КОСТЮМІВ ЗА МОТИВАМИ НАРОДНОГО ВБРАННЯ

Статтю присвячено розгляду питання ознайомлення майбутніх вчителів хореографії з основами етнодизайну. Автор пропонує методику навчання студентів створенню сценічних костюмів за мотивами народного вбрання.

Ключові слова: *майбутній учитель хореографії, навчання, методика, етнодизайн, сценічний костюм, народне вбрання.*

Статья посвящена рассмотрению вопросов ознакомления будущих учителей хореографии с основами этнодизайна. Автор предлагает методику обучения студентов созданию сценических костюмов по мотивам народной одежды.

Ключевые слова: *будущий учитель хореографии, обучение, методика, этнодизайн, сценический костюм, народный костюм.*

The article is devoted to the question of ethnodesign basis presentation while future dance teacher's education. The author proposes the methods of learning of stage costumes making, elaborated by the motives of world countries folk costumes

Key words: *future dance teacher, training, ethnodesign, methods, stage costumes, folk costumes.*

Постановка проблеми. В умовах інтеграції України в європейський освітній простір набуває актуальності проблема пошуків підвищення ефективності та результативності навчального процесу, пов'язаного з викладанням мистецьких дисциплін у навчальних закладах різного рівня акредитації, що своєю чергою, вимагає розв'язання питань підготовки фахівців у закладах мистецько-педагогічної та педагогічної освіти.

Таким чином, у нашій країні проходить процес формування якісно нового підходу як до мистецько-педагогічної освіти взагалі, так і до хореографічно-педагогічної зокрема.

Проблемам професійної хореографічної освіти в Україні присвячені наукові праці Т. Благової,О. Касянової, М. Левченко, Ю. Тарасова.

Різним аспектам професійної підготовки майбутніх учителів та викладачів хореографічного мистецтва присвячені наукові розвідки: В. Білошкурського, Т. Медвідь, В. Перепелкіна, Л. Пригоди, Л. Сокіл (традиції і сучасний стан викладання народного танцю); Л. Климчик, Колногузенко, О. Мікулінської, М. Погребняк

© Т. Саєнко, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com